پژوهشی

# بررسی رابطه عوامل فردی، اقلیمی و بوم شناختی با جرم قتل عمد در استان اصفهان

نوید نصیری* - مجتبی خلیلی** - حسن رحیمی*** - حسین مولوی****

* کارشناس ارشد مهندسی فناوری اطلاعات

** کارشناس ارشد روان‌شناسی

*** کارشناس ارشد حقوق خصوصی

**** دکترای روان‌شناسی، عضو هیأت علمی دانشگاه اصفهان

## چکیده

**هدف:** هدف پژوهش بررسی رابطه عوامل فردی، اقلیمی و بوم شناختی با جرم قتل عمد در استان اصفهان می‌باشد.

**روش:** جامعه آماری تمام محکومین قتل عمد در زندان مرکزی استان اصفهان در سال ۱۳۹۱ بوده که تعداد ۱۶۷ نفر به شیوه تصادفی ساده به عنوان نمونه آماری انتخاب گردید. روش تحقیق به صورت کمی بوده و جزء طرح‌های توصیفی- پیمایشی (غیرآزمایشی) قلمداد می‌شود. برای جمع‌آوری اطلاعات از پرسشنامه محقق ساخته، استفاده شده و جهت تحلیل داده‌ها از آزمون X2 و آزمون T و نرم‌افزار SPSS استفاده گردید.

**یافته‌ها:** یافته‌ها نشان دادند بین متغیرهای سابقه کیفری، سابقه بیماری روانی، سابقه خانوادگی، مصرف مواد، قومیت، مکان، فصل وقوع جرم، منطقه جغرافیایی و جرم قتل عمد تفاوت معنادار می‌باشد ($p=0/000$)، اما بین زمان (روز و شب) و جرم قتل عمد تفاوت معنادار نبود ($p=0/37$). به عبارت دیگر بیشتر محکومین قتل عمد سابقه کیفری، سابقه بیمار روانی، سابقه خانوادگی جرم و مصرف مواد نداشته، فارسی زبان بوده و جرم بیشتر در فصل زمستان، در خانه و در مناطق شمالی شهر اصفهان وقوع یافته است.

**نتیجه‌گیری:** از پژوهش حاضر این نتیجه حاصل شد که عوامل اقلیمی و بوم شناختی بیش از عوامل فردی با بروز قتل عمد به طور مستقیم رابطه دارند.

**کلیدواژه‌ها:** عوامل فردی، عوامل اقلیمی، عوامل بوم شناختی، جرم قتل عمد.

وصول مقاله: ۱۳۹۲/۱/۱۴ تایید مقاله: ۱۳۹۲/۷/۹

نویسنده پاسخگو: اصفهان- خیابان نیکبخت - دادگستری کل- معاونت اجتماعی و پیشگیری از وقوع جرم . تلفن: ۶۶۳۰۱۳۳-۰۳۱۱

(khalsara@gmail.com) (mo.kh59@yahoo.com)

## مقدمه

قتل عمد[1] یکی از جرایم وخیم[2] محسوب می‌شود. آمارهای مختلف نشان داده‌اند که پیامدهای بیشتر جرایم مانند دزدی، جیب بری یا آسیب زدن به اموال دیگری، بالنسبه جزیی و پیش پا افتاده‌اند و با آن که قربانیان این جرایم کوچک نیز عوارض نامطلوب ارتکاب جرم را تجربه می‌کنند، اما بسیاری از آن ها پس ازگذشت اندک زمانی، تعادل خود را به دست می آورند. برعکس اغلب جرایم علیه اشخاص دارای پیامدهای درازمدت نامطلوبی بر قربانیان است . زندگی آن ها را به مخاطره می اندازد و حتی می‌تواند مرگ را هم در پی داشته باشد(۱).

بنابراین با توجه به تهدید جانی این پدیده و تاثیر آن بر امنیت شهروندان ضروری به نظر می‌رسد که علل و ابعاد این مساله مورد بررسی دقیق و موشکافانه قرار گیرد و با بهره‌گیری از روش‌های علمی ریشه‌های این پدیده شناخته شود تا روش پیشگیرانه در خور و سازگار با شرایط بومی برآن انتخاب گردد. ساده‌ترین تعریفی که می‌توان از مجرم نمود این است: «کسی که از قانون حاکم بر جامعه خود سرپیچی کند" را مجرم گویند. هر چند که این تعریف بیش از اندازه فراگیر است؛ زیرا در این صورت همه افراد به نوعی مجرم هستند. در تعریف دیگر مجرم کسی است که قبلاً از طرف مراجع حقوقی محکوم به جنایت شده باشد(۲). طبق ماده ۲۰۶ قانون مجازات اسلامی قتل در موارد زیر قتل عمدی است (۳):

1 - Murder
2 - Serious Crimes

[ Downloaded from sjfm.ir on 2026-11-02 ]

الف: مواردی که قاتل با انجام کاری قصد کشتن شخص معین، فرد یا افرادی غیر معین از یک جمع را دارد، خواه آن کار نوعاً کشنده باشد، خواه نباشد ولی در عمل سبب قتل شود.
ب: مواردی که قاتل عمداً کاری را انجام دهد که نوعاً کشنده باشد هر چند قصد کشتن شخص را نداشته باشد.
ج: مواردی که قاتل قصد کشتن ندارد و کاری را که انجام می دهد، نوعاً کشنده نیست ولی نسبت به طرف بر اثر بیماری و یا پیری یا ناتوانی یا کودکی و امثال آنها نوعاً کشنده باشد و قاتل نیز به آن آگاه باشد.

بروز و شکل‌گیری قتل عمد به مانند سایر پدیده ها، آسیب‌ها و جرایم اجتماعی متاثر از عوامل و انگیزه‌های متعددی است و در تبیین آن نیز بایستی با رویکرد همه جانبه نگریسته شود. هر چند این تبیین‌ها به شکل کلی به جرایم پرداخته و اختصاص به جرم قتل عمد صرف ندارد و در سه حوزه زیستی، روانی، اجتماعی و بوم شناختی قابل طرح می‌باشند:

### الف) تبیین های زیست شناختی

در اینجا زمینه‌های ژنتیکی، کروموزومی، هورمونی، عصبی و ساختار فیزیولوژیکی مطرح می باشند. سزار لومبروزو[3] در سال ۱۸۷۰ ادعا کرد که بعضی از افراد با تمایلات جنایتکارانه به دنیا می‌آیند. هرچند او بعدها مفهوم وارثت غیرمستقیم را مطرح کرد، بطوری که تحقیقات نشان داده‌اند که والدین مجرم با احتمال بیشتری دارای فرزندان مجرم خواهند بود. تحقیقات دیگر بر تاثیرات هورمونی (مثل تستوسترون)، کمبود ویتامینها و مواد معدنی و افزوده‌های غذایی و آلودگی سربی تاکید داشته و برخی دیگر نیز بر نابهنجاریهای موج‌نگاری مغزی در جرایم خشن تاکید دارند. شلدون نیز با تقسیم بندی تیپ های انسانی به سه دسته مزومورف، اکتومورف و اندومورف، گرایش به جرم و تبهکاری را در بین افراد مزومورف (پهن و عضلانی) مطرح ساخت (۱).

### ب) تبیین های روانشناختی:

در این زمینه رویکردهای روان تحلیلگری (با تاکید بر تثبیت در مراحل رشد، عدم توازن ساختارهای روانی و نابهنجاری در روابط مادر و کودک)، رویکردهای رفتاری (با تاکید برشرطی سازی، یادگیری مشاهده ای-اجتماعی و نظریه همخوانی افتراقی[4] ) و رویکردهای شناختی( با تاکید بر باورهای شخصی، توانایی خود مهارگری[5] ، سطح قضاوت اخلاقی و سطح ادراک اجتماعی) و ابعادشخصیتی آیسنک[6]- و تاکید او بر زمینه ارتکاب فعالیت های مجرمانه در برخی از سیستمهای عصبی به علت واکنش پذیری[7]، حساسیت و تحریک پذیری[8]- مطرح شده‌اند (۱).

### ج) تبیین های جامعه شناختی

تبیین‌های جامعه شناختی به طور کلی به سه دسته عمده ساختی- کارکردی، تضاد و کنش متقابل دسته‌بندی می‌شوند. در همین زمینه نظریه آنومی[9] و ساخت اجتماعی بیان می دارد که جامعه با فشارهای ساختاری- اجتماعی خاصی که ناشی از عدم توانایی فرد در دستیابی به اهداف مقبول اجتماعی است، فرد را به کج روی سوق می‌دهد. از سوی دیگر نظریه ناکامی منزلتی کوهن، شکاف بین اهداف و ابزار به واسطه ناکامی منزلتی را موجب کج رفتاری دانسته که بیشتر در خانواده های محروم مشهود می‌باشد. نظریه کنترل اجتماعی هیرشی فرد بزهکار را کسی می داند که از قیود اجتماعی آزاد است و نظریه پیوند افتراقی ادوین ساترلند علت بزهکاری را تعداد ارتباطهای انحرافی آنان بیش از ارتباطهای غیر انحرافی شان است (۴). نظریه انگ زنی که رویکرد کنش متقابل هم نامیده می شود، کج رفتاری را مفهومی ساخته جامعه می داند که گروهی در جامعه با تصویب قوانینی که تخطی از آنها کج‌رفتاری محسوب می شود، مفهوم کج‌رفتاری را می سازند که به افراد برچسب زده می شود و افراد بر اساس آن برچسب عمل می کنند(۵).

### و) تبیینهای بوم شناختی[10]- جمعیتی

چارچوب نظری این نظریه بر اساس نظریه بوم شناختی و جمعیت شناختی مکتب شیکاگو[11] قرار داشته و توسط جامعه شناسانی چون پارک و برگس مطرح گردیده است. آن‌ها در تبیین انحرافات اجتماعی بر متغیرهایی که با پدیده شهرنشینی ارتباط داشته (نظیر؛ زبان، قومیت، مهاجرت، حوزه های سکونتی و تراکم جمعیت) تمرکز نمودند. جامعه شناسان مکتب شیکاگو از آغاز قرن بیستم برخی از رفتارهای انحرافی نظیرخودکشی، طلاق و فحشا را در شهر شیکاگو مورد بررسی قرار دادند و هدفشان درک تاثیر عوامل جمعیت شناختی مانند سن، بعد خانوار، تراکم و مهاجرت و عوامل بوم شناختی نظیر: قومیت، نژاد و محل سکونت بود. آن ها بر بی سازمانی اجتماعی تاکید نموده و جرم و بزهکاری را مورد مطالعه ویژه قرار دادند(۶).

در زمینه علل بروز جرایم، ویژگی های فردی، اقلیمی و بوم شناختی مورد بررسی قرار گرفته اند که از آن جمله می توان به موارد ذیل اشاره کرد: از لحاظ زمینه های بیماری روانی پرینز[12] به جمع بندی نتایج ۲۰ پژوهش پرداخته و فراونی انواع بیماریهای روانی را در زندانیان مجرم مشخص کرده است(۷). از دیگر سو رسانه ها نقش مهمی در ایجاد ارتباط بین اختلال روانی و خشونت در اذهان مردم ایفا می کنند. در یک بررسی موناهان[13] نشان داد که در برنامه های شبکه

3 - Lombroso, C.
4 - Differential Association Theory
5 - Self- Control
6 - Eysenk, H.
7 - Reactivity
8 - Sensivity & Exciability
9 - Anomie
10 - Ecological
11 - Chicago School
12 - Prins, H.
13 - Monahan, J.



[ Downloaded from sjfm.ir on 2026-11-02 ]

های تلویزیونی دست اول آمریکا، ۷۳٪ از کسانی که نقش بیمار روانی را ایفا می‌کردند رفتار خشونت آمیز داشتند (۸). با این حال، هر چند که بیشتر بودن فراوانی اختلال های روانی را در زندانیان بپذیریم، باز هم این مساله باقی می ماند که آیا اختلال های روانی قبل از زندانی شدن وجود داشته و یا آن که پیامد آن هستند. هر چند که می توان این فرض را نیز پذیرفت که اختلال های روانی می توانند مهارت های فرد را در ارتکاب جرم کاهش دهند و موجب شوند تا به سهولت دستگیر شوند و نیز نیروی انتظامی تمایل بیشتری برای دستگیری این افراد داشته و قضات با سخت گیری کمتری حکم به محکومیت این افراد می دهند (۹). با این حال خلیلی و همکاران در پژوهش خود با عنوان مقایسه وضعیت عملکرد خانواده و سلامت روان مجرمین قتل عمد و افراد عادی در استان اصفهان به این نتیجه رسیدند که بین دو گروه از لحاظ عملکرد خانواده تفاوت معناداری وجود دارد، ولی از لحاظ سلامت روان تفاوتی بین دو گروه به دست نیاوردند. لذا بدین نتیجه رسیدند که قتل عمد نسبت به متغیرهای فردی وشخصیتی بیشتر تحت تاثیر متغیرهای ارتباط بین فردی می باشد (۱۰). از لحاظ زمینه های اعتیاد در بروز جرایم اغلب مردم بر این باورند که مصرف مواد از علل بارز اعمال مجرمانه و به خصوص خشونت است. نتایج یک نظرسنجی در نمونه ای متشکل از ۱۰ هزار نفر در سراسر آمریکا نشان داد که پاسخ دهندگان علت اصلی جرم را فروش و مصرف مواد می دانستند(۱۱). اگر چه برخی از محققان عقیده دارند که خشونت می تواند از تاثیر مستقیم مصرف مواد، نیاز به تهیه و نظام پخش و معاملات آن بوجود آید(۱۲)، اما بسیاری از پژوهشگران مانند ازگود[14] و همکاران نیز براین باورند که ارتکاب جرم و مصرف مواد بخشی از یک سبک زندگی انحراف آمیز است که در عوامل متعددی ریشه دارد(۱۳). هرچند که برای درک آثار هر ماده باید به متغیرهای داروشناختی، روانشناختی، روانی- اجتماعی توجه شود و با در نظر گرفتن این نکته که جرم به خودی خود پدیده ای اجتماعی است باید گفت که بررسی رابطه مواد با جرم به مراتب پیچیده تر خواهد بود. رابطه بین مصرف مواد و الکل با جرم در کل جمعیت دارای همبستگی بالایی است (۱۴). استعمال مواد یکی از عوامل مهمی است که در ایجاد و تکرار رفتارهای بزهکارانه و جنایت کارانه و در نتیجه افزایش تعداد زندانیان تاثیر چشمگیری دارد (۱۵). بال و همکاران در تحقیقی که روی ۲۴۳ معتاد بر اساس اعترافات آن ها انجام دادند، متوجه شدند که شایع‌ترین جرم ارتکابی؛ سرقت (۳۸٪)، خرید و فروش مواد (۲۷٪)، باج گیری و قماربازی (۲۶٪)، خیانت در امانت و جعل اسناد دولتی (۸٪) و اخلال در نظم عمومی (۲٪) هستند (۱۵). از لحاظ زمینه‌های خانوادگی پژوهش‌های زیادی این نظریه را که افرادی که از خانواده‌های بزهکار به دنیا می‌آیند احتمال بزهکار شدنشان بیشتر است را تایید می‌کنند. مثلاً اوسبورن و وست[15] در ۱۹۷۹ گزارش دادند که نزدیک به ۴۰٪ فرزندان والدین بزهکار مرتکب اعمال بزهکاری شده بودند. در صورتی که این مقایسه با فرزندان والدین غیر بزهکار فقط ۱۳٪ بوده است. وست در ۱۹۸۲ و کلونینگر[16] و همکاران در ۱۹۷۸ یافته‌های مشابهی را گزارش دادند (۲). از دیگر عوامل زمینه‌ای مطرح شده تکرار جرم است. تکرار جرم در حقوق کیفری به معنای ارتکاب مجدد جرم پس از تحمل محکومیت کیفری است (ماده ۴۸ قانون مجازات اسلامی). هر چند نرخ تکرار جرم در ادبیات جرم‌شناسی- به ویژه جرم‌شناسی پیشگیری- علاوه بر تکرار جرم‌حقوقی، شامل تعدد جرم حقوقی (مواد ۴۶ و ۴۷ قانون مجازات اسلامی) نیز می‌شود (۳). بیانلو و منصوری (۱۶) رابطه معناداری را بین سابقه کیفری و ارتکاب جرم بدست آوردند. از لحاظ وضعیت‌های بوم‌شناختی وقوع جرم، تحقیقات نشان می‌دهند که در برخی مکان‌های شهری به علت ساختار کالبدی ویژه و مشخصه اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی ساکنان و استفاده‌کنندگان از این مکان‌ها امکان و فرصت بزهکاری بیشتر است. واژه کانون‌های جرم‌خیز بیانگر مکان با محدوده جغرافیایی است که میزان بزهکاری در آن بسیار بالاست. شاطریان، اشنویی و گنجی‌پور (۱۷) به بررسی رابطه محل سکونت و انحرافات اجتماعی پرداختند و رابطه معناداری را بین محل سکونت پاسخ‌گویان و انحرافات اجتماعی بدست آوردند. و نیز اینکه بین محل سکونت، وضعیت کالبدی، سطح سواد، میزان درآمد، پایگاه اقتصادی- اجتماعی در میزان گرایش به انحرافات اجتماعی رابطه وجود داشت. شرمن اعتقاد دارد در مکان‌هایی مثل پایانه ها، ایستگاه‌های حمل و نقل و برخی معابر و یا در بعضی مناطق حاشیه‌های شهر احتمال شکل‌گیری کانون‌های جرم خیز بیشتر است (۱۸). همچنین اصطلاح کانون های جرم خیز برای جرایم خیابانی بیش از جرایم کارمندی یا جرایم سازمان یافته به کار می رود. گلدستون و همکاران[17] معتقدند که ۱۰ نوع محیط با مسایل جرم‌شناسی مرتبط هستند که شامل محیط‌های مسکونی، اماکن تفریحی، ادارات، اماکن تجاری و بازارها، اماکن صنعتی، محیط های کشاورزی، اماکن آموزشی و مذهبی، مراکز ارایه دهنده خدمات عمومی، معابر عمومی وسایل و پایانه‌های حمل و نقل و اماکن بدون صاحب می باشند(۱۹). در مورد عوامل اقلیمی آندرسون در ۱۹۷۹ به این نتیجه رسید که گرمای هوای تابستان باعث بروز شورش‌های خیابانی می شود. آلن کوهن نیز در سال ۱۹۷۹ به این نتیجه دست یافت که در روزهای با دمای مساعد میزان سرقت از منازل به خاطر خالی شدن خانه ها بالا می‌رود. در سال ۱۹۸۵ بتون و فری[18] به این نتیجه دست یافتند که رابطه معناداری بین اختلافات خانوادگی و بالا بودن سطح ازن و از سوی دیگر بین آشوب ها و ضرب و جرح با درجه حرارت روزانه وجود دارد (۲۰). در واقع زمان و مکان مناسب سبب تحریک بزهکاران و ایجاد انگیزه برای گذر از اندیشه به عمل مجرمانه می‌شود (۲۱).

با توجه به موضوعات مطرح شده اهداف این پژوهش شامل بررسی رابطه بین سابقه کیفری، بیماری روانی، مصرف مواد، سابقه

14 - Osgood, D.W.
15 - Osborn & West

16 - Cloninger
17 - Goldstein & Susmilch
18 - Betton & Ferry



[ Downloaded from sjfm.ir on 2026-11-02 ]

خانوادگـی، قومیت، مکان و منطقه جغرافیایی ،زمان و فصول سـال و جرم قتل عمد می باشد.

## روش

در هر پژوهش، انتخاب روش بسـتگی به ماهیت موضوع پژوهش، اهـداف و امکانات اجـرای آن دارد، بنابراین با توجه به این که پژوهش حاضر از نوع توصیفی - پیمایشـی می‌باشـد و از نوع طرح‌های شـبه آزمایشـی تک گروهی با پس آزمون اسـت و با اسـتفاده از آزمون X2 و آزمونT تک متغیری به تحلیل یافته‌ها پرداخته شـده است. جامعه آماری این تحقیق شامل همه افراد محبوس به جرم قتل عمد در زندان مرکزی اصفهان در سـال ۹۱ به تعداد ۵۱۳ نفر می‌باشـند. با توجه به جامعـه آماری نمونه با اسـتفاده از فرمول کوکران ۱۶۷ نفر بر اسـاس نمونه‌گیری تصادفی سـاده انتخاب گردید. برای جمع‌آوری اطلاعات از پرسشنامه محقق سـاخته که شامل متغیرهای مورد نظر بوده استفاده شد.

## یافته های پژوهش

- اولین فرض بیان می‌دارد که بین سـابقه کیفری و ارتکاب جرم قتل عمد در جامعه تفاوت وجود دارد. برای آزمون این فرض یافته‌های به دست آمده به شرح ذیل می باشند:

**جـدول ۱- توزیـع فراوانی و آزمون تفاوت فراوانی سـابقه کیفری و ارتکاب جرم قتل عمد**

| $\frac{(O-E)2}{E}$ | E | درصد | O | سابقه کیفری |
|---|---|---|---|---|
| ۱۱۹/۰۴ | ۸۳/۵ | ٪۸/۲۵ | ۱۳ | بله |
| | ۸۳/۵ | ٪۹۱/۷۵ | ۱۵۴ | خیر |

با توجه به این که با درجه آزادی ۱، آزمون خی‌دو مورد محاسبه از خی‌دو در جدول معادل ۳/۸۴ بزرگ‌تر می‌باشد لذا فرض صفر مبنی بر عدم وجود تفاوت بین فراوانی ارتکاب جرم و قتل عمد در سـطح ۰/۰۵ رد می‌شود. بر این اساس تفاوت بین سابقه کیفری و ارتکاب جرم قتل عمد معنادار می‌باشد (p=0/000).

- دومین فرض بیان می‌دارد که بین سابقه بیماری روانی و ارتکاب جـرم قتل عمد در جامعه تفـاوت وجود دارد. نتایـج یافته‌ها در مورد آزمون فرض فوق به شرح ذیل می باشد:

**جـدول ۲- توزیـع فراوانی و آزمون تفاوت فراوانی سـابقه بیماری روانی و ارتکاب جرم قتل عمد**

| $\frac{(O-E)2}{E}$ | E | درصد | O | سابقه کیفری |
|---|---|---|---|---|
| ۲۴۷۹/۶ | ۸۳/۵ | ٪۲۰/۳۶ | ۳۴ | بله |
| | ۸۳/۵ | ٪۷۹/۶۴ | ۱۳۳ | خیر |

بر این اسـاس با توجه به این که با درجه آزادی ۱، آزمون خی‌دو محاسبه شده از آزمون خی‌دو در جدول معادل ۳/۸۴ بزرگ‌تر می‌باشد، لذا آزمون صفر مبنی بر عدم تفاوت معنادار بین فراوانی سـابقه بیماری روانی و جرم قتل عمد در جامعه رد شـده و تفاوت بین فراوانی سـابقه بیماری روانی و جرم قتل عمد معنادار می‌باشد (p=0/000).

سـومین فرض بیان می‌دارد که بین فراوانی سابقه خانوادگی جرم و ارتـکاب قتل عمد در جامعه تفاوت معنـاداری وجود دارد. یافته‌های پژوهش برای آزمون فرض فوق به شرح ذیل می‌باشد:

**جـدول ۳- توزیع فراوانی و آزمون تفاوت فراوانی داشـتن سابقه خانوادگی جرم و ارتکاب جرم قتل عمد**

| $\frac{(O-E)2}{E}$ | E | درصد | O | داشتن سابقه خانوادگی |
|---|---|---|---|---|
| ۹۹/۶۵ | ۸۳/۵ | ٪۱۱/۷۳ | ۱۹ | بله |
| | ۸۳/۵ | ٪۸۸/۲۷ | ۱۴۸ | خیر |

بـر این اسـاس بـا توجه بـه این که بـا درجـه آزادی ۱، آزمون خی‌دو محاسبه شـده از آزمون خی‌دو در جدول معادل ۳/۸۴ بزرگ‌تر می باشـد، لذا آزمون صفـر مبنی بر عدم تفاوت معنـادار بین فراوانی داشـتن سـابقه خانوادگی جرم و قتل عمد در جامعه رد شده و تفاوت بین فراوانی داشـتن سـابقه خانوادگی جرم و جرم قتـل عمد معنادار می‌باشد(p=0/000).

چهارمین فرض بیان می‌دارد که بین فراوانی مصرف مواد و ارتکاب قتـل عمد در جامعـه تفاوت معناداری وجـود دارد. یافته‌های پژوهش برای آزمون فرض فوق به شرح ذیل می‌باشد:

**جـدول ۴- توزیع فراوانی و آزمـون تفاوت فراوانی مصرف مواد و ارتکاب جرم قتل عمد**

| $\frac{(O-E)2}{E}$ | E | درصد | O | مصرف مواد |
|---|---|---|---|---|
| ۵۰/۶۹ | ۸۳/۵ | ٪۲۲/۶۸ | ۳۷ | بله |
| | ۸۳/۵ | ٪۷۷/۳۲ | ۱۲۹ | خیر |



[ Downloaded from sjfm.ir on 2026-11-02 ]

بر این اســاس با توجه به این که با درجه آزادی ۱، آزمون خی‌دو محاسبه شده از آزمون خی‌دو در جدول معادل ۳/۸۴ بزرگ‌تر می‌باشد، لــذا آزمون صفر مبنی بر عدم تفاوت معنــادار بین فراوانی مصرف مواد و ارتکاب قتل عمد در جامعه رد شــده و لذا تفاوت بین فراوانی مصرف مواد و ارتکاب جرم قتل عمد معنادار می‌باشد (p=0/000).

- پنجمیــن فرض بیان می‌دارد که بیــن فراوانی قومیت و ارتکاب جــرم قتل عمد در جامعه تفاوت معناداری وجود دارد. برای آزمون این فرض زبان ملاک قومیت قرار گرفت. که شــامل فارس، ترک، لر، کرد، عرب و افغان می‌باشد. آزمون معناداری فراوانی فرض فوق به شرح ذیل می باشد:

**جدول ۵- توزیع فراوانــی و آزمون تفاوت فراوان قومیت و ارتکاب جرم قتل عمد**

| قومیت | O | درصد | E | $\frac{(O-E)2}{E}$ |
|---|---|---|---|---|
| فارس | ۹۰ | ٪۵۳/۹ | ۲۶/۸۴ | |
| ترک | ۱۴ | ٪۸/۴ | ۲۶/۸۴ | |
| لر | ۲۸ | ٪۱۶/۷۷ | ۲۶/۸۴ | ۱۹۹/۳۱ |
| کرد | ۴ | ٪۲/۴ | ۲۶/۸۴ | |
| عرب | ۱ | ٪۰/۶ | ۲۶/۸۴ | |
| افغان | ۲۹ | ٪۱۷/۳۷ | ۲۶۳۱/۸۴ | |

با توجه به این که با درجه آزادی ۵، آزمون خی‌دو محاســبه شده از آزمون خی‌دو در جدول معادل ۱۱/۰۷ بزرگ‌تر می‌باشــد لذا آزمون صفــر مبنی بر عدم تفاوت معنادار بین فراوانی قومیت و جرم قتل عمد در جامعه رد شده و تفاوت بین فراوانی قومیت و جرم قتل عمد معنادار می‌باشد (p=0/000).

ششــمین فرض بیــان می‌دارد که بین فراوانــی مکان وقوع جرم و ارتــکاب قتل عمد در جامعه تفاوت معنــاداری وجود دارد. یافته‌های پژوهش برای آزمون فرض فوق به شرح ذیل می باشد:

**جدول شــماره ۶- توزیع فراوانی و آزمــون تفاوت فراوانی مکان وقوع جرم و ارتکاب جرم قتل عمد**

| مکان وقوع جرم | O | درصد | E | $\frac{(O-E)2}{E}$ |
|---|---|---|---|---|
| در خانه | ۹۴ | ٪۵۴/۹۷ | ۲۷/۸۳ | |
| در ماشین | ۵ | ٪۳/۶۶ | ۲۷/۸۳ | |
| در اماکن عمومی | ۱۵ | ٪۹/۴۲ | ۲۷/۸۳ | |
| در معابر عمومی | ۲۴ | ٪۱۴/۱۴ | ۲۷/۸۳ | ۲۰۴/۷۵ |
| در اماکن مخروبه | ۳ | ٪۲/۶۲ | ۲۷/۸۳ | |
| در باغ‌ها و مزارع | ۲۶ | ٪۱۵/۲ | ۲۷/۸۳ | |

بر این اســاس با توجه به این که با درجه آزادی ۵، آزمون خی‌دو محاسبه شده از آزمون خی‌دو در جدول معادل ۱۱/۰۷ بزرگ‌تر می‌باشد لذا آزمــون صفر مبنی بر عدم تفاوت معنادار بیــن فراوانی مکان وقوع جرم و قتل عمد در جامعه رد شــده و تفــاوت بین فراوانی مکان وقوع جرم و جرم قتل عمد معنادار می‌باشد (p=0/000).

هفتمیــن فرض بیان مــی‌دارد که بین فراوانــی زمان وقوع جرم و ارتــکاب قتل عمد در جامعه تفاوت معنــاداری وجود دارد. یافته‌های پژوهش برای آزمون فرض فوق به شرح ذیل می‌باشد:

**جدول ۷- توزیع فراوانی و آزمون تفاوت فراوانی زمان وقوع جرم و ارتکاب جرم قتل عمد**

| زمان وقوع | O | درصد | E | $\frac{(O-E)2}{E}$ |
|---|---|---|---|---|
| روز | ۷۷ | ٪۴۶/۷۷ | ۸۳/۵ | ۰/۸۷ |
| شب | ۸۹ | ٪۵۳/۲۳ | ۸۳/۵ | |

بر این اســاس با توجه به این که با درجه آزادی ۱، آزمون خی‌دو محاسبه شده از آزمون خی‌دو در جدول معادل ۳/۸۴ کوچک‌تر می‌باشد لذا آزمون صفر مبنی بر عدم تفاوت معنادار بین فراوانی زمان وقوع جرم و ارتــکاب قتل عمد در جامعه رد نشــده و لذا تفاوت بین فراوانی زمان وقوع جرم و ارتکاب جرم قتل عمد معنادار نمی‌باشد (p=0/37).

هشــتمین فرض بیان مــی‌دارد که بین فراوانــی فصل وقوع جرم و ارتــکاب قتل عمد در جامعه تفاوت معنــاداری وجود دارد. یافته‌های پژوهش برای آزمون فرض فوق به شرح ذیل می‌باشد:



[ Downloaded from sjfm.ir on 2026-11-02 ]

**جـدول ۸- توزیـع فراوانی و آزمون تفـاوت فراوانی فصل وقوع جرم و ارتکاب جرم قتل عمد**

| فصل وقوع جرم | O | درصد | E | $\frac{(O-E)2}{E}$ |
|---|---|---|---|---|
| بهار | ۴۹ | ٪۲۹/۹۲ | ۴۱/۷۵ | ۱۰/۵۸ |
| تابستان | ۳۷ | ٪۲۲/۰۵ | ۴۱/۷۵ | |
| پاییز | ۲۷ | ٪۱۵/۷۵ | ۴۱/۷۵ | |
| زمستان | ۵۴ | ٪۳۲/۲۹ | ۴۱/۷۵ | |

بر این اســاس با توجه به این که با درجه آزادی ۳، آزمون خی‌دو محاسبه شده از آزمون خی‌دو در جدول معادل ۷/۸۱ بزرگ‌تر می‌باشد لذا آزمون صفر مبنی برعدم تفاوت معنادار بین فراوانی فصل وقوع جرم و ارتکاب قتل عمد در جامعه رد شده بنابراین تفاوت بین فراوانی فصل وقوع جرم و ارتکاب جرم قتل عمد معنادار می‌باشد (p=0/03).

نهمین فرض بیان می‌دارد که بین فراوانی منطقه جغرافیایی شهر اصفهان و ارتکاب قتل عمد در جامعه تفاوت معناداری وجود دارد. لازم به ذکر اســت که ۵۴ نفر از محکومین از شهر اصفهان بوده که با توجه به منطقه‌بندی بر اســاس شمال (۱)، شرق (۲)، غرب (۳)، جنوب (۴) و مرکزی (۵) تفکیک شده‌اند. ناحیه مرکزی از میدان قدس (طوقچی) در شــمال، دروازه تهران در غرب، رودخانــه زاینده‌رود در جنوب و پل بزرگمهر در شرق تفکیک یافتند و بر اساس همین ناحیه مرکزی نواحی شــرق و غرب و شمال و جنوب مشــخص گردیدند. یافته‌های پژوهش برای آزمون فرض فوق به شرح ذیل می‌باشد:

**جـدول ۹- توزیع فراوانــی و آزمون تفــاوت فراوانی منطقه جغرافیایی شهر اصفهان و ارتکاب جرم قتل عمد**

| منطقه جغرافیایی | O | درصد | E | $\frac{(O-E)2}{E}$ |
|---|---|---|---|---|
| منطقه ۱ | ۲۶ | ٪۴۸/۱ | ۱۳/۵ | ۲۵/۴۳ |
| منطقه ۲ | ۹ | ٪۱۶/۷ | ۱۳/۵ | |
| منطقه۳ | ۶ | ٪۱۱/۱ | ۱۳/۵ | |
| منطقه۴ | ۴ | ٪۷/۴ | ۱۳/۵ | |
| منطقه ۵ | ۹ | ٪۱۶/۷ | ۱۳/۵ | |

بر این اســاس با توجه به این که با درجه آزادی ۴، آزمون خی‌دو محاسبه شده از آزمون خی‌دو در جدول معادل ۹/۴۹ بزرگ‌تر می‌باشد لــذا آزمون صفــر مبنی بر عدم تفاوت معنادار بیــن فراوانی فصل وقوع جرم و ارتکاب قتل عمد در جامعه رد شده بنابراین تفاوت بین فراوانی فصل وقوع جرم و ارتکاب جرم قتل عمد معنادارمی‌باشد (p=0/000).

## بحث و نتیجه‌گیری

در این پژوهش به بررســی رابطه متغیرهای فردی، اقلیمی و بوم شناختی با قتل در استان اصفهان پرداخته شده است. مشخص شد که فرض تفاوت فراوانی بین سابقه کیفری و ارتکاب جرم در جامعه معنادار می‌باشد (p=0/000). بدین معنا که افرادی که سابقه کیفری نداشته‌اند بیشــتر مبادرت به ارتکاب جرم نموده‌اند و این با تحقیق بیانلو همســو می‌باشد(۱۶). شاید این مسأله بر اساس این موضوع تبیین گردد که در جامعه ایرانی جرایم تک بعدی هســتند، یعنی افراد در یک جرم فعال هســتند و گســتردگی در زمینه جرایم مختلف ندارنــد. یافته دیگر ما درباره نقش سابقه بیمار روانی و ارتکاب جرم قتل عمد تفاوت معناداری را نشان می‌دهد (p=0/000). هر چند بر اساس تعداد فراوانی در جدول این رابطه معکوس می‌باشــد. یعنی افرادی کــه مرتکب جرم قتل عمد شــده‌اند اکثراً سابقه بیماری روانی نداشته‌اند که برخلاف نتایج تحقیق پرینز بوده و با پژوهش خلیلی و همکاران مطابقت دارد(۷،۱۰). شــاید ایــن اختلاف با توجــه به نوع جرم توجیه گردد، بدین معنا که شــاید در جرایم دیگر فراوانی بیماری روانی بیشــتر باشــد. یافته دیگر نشان می‌دهد که بین فراوانی ســابقه خانوادگــی و ارتکاب جرم قتل عمد در جامعه تفاوت معناداری وجــود دارد (p=0/000). به طوری که هر چه فراوانی سابقه خانوادگی مجرم کمتر، ارتکاب جرم قتل عمد کمتری را نیز در پی دارد. این یافته برخلاف تحقیقات اوســبورن و کلونینگر می باشــد(۲). شــاید این امر را با توجه به جامعه آماری بتوان توجیه کرد. شــاید در جامعه ایرانی قتل بیشتر بر اســاس پرخاشگری، ابزاری برای رسیدن به هدفی دیگر روی داده و کمتر شاهد پرخاشگری خصمانه به قصد آسیب رساندن عمدی باشیم. لذا عدم رعایت حقوق دیگران بدون این که قصد قبلی قتل وجود داشته باشد، منجر به درگیری‌های منجر به فوت می گردد. یافته دیگر مبین این است که بین ارتکاب قتل عمد و مصــرف مواد رابطه معناداری در جامعه وجود دارد (p=0/000). بدین معنا که با توجه به فراوانی‌های به دســت آمده، افرادی که مصرف مواد نداشــته‌اند، بیشتر مرتکب قتل عمد شده‌اند. این یافته برخلاف تحقیق گرجیان اســت که رابطه معنادار مثبتی را بیــن مصرف مواد و ارتکاب جرم به دســت آورد(۱۵). شاید این موضوع نیز به این که قتل عمد به خصوص در جامعه ما امری دفعتی اســت که بــر اثر درگیری منجر به قتل می‌شــود و افراد قاتل شخصیت‌هایی خودسرکوب‌گر همچون افراد معتاد را نداشته، بلکه بیشتر سرکوب‌گری آن‌ها مواجهه با بیرون از خود می‌باشــد، بازگردد. یافته دیگر پژوهــش بیان می‌دارد که بین قومیت و ارتکاب جرم قتل عمد تفاوت معناداری وجود دارد (p=0/000). یعنی با توجــه به فراوانی موجود در جدول، تفاوت بین گروه‌های قومی معنادار می‌باشــد که اگر در مقیاس جمعیتی محاســبه گــردد این آمار معنای واقعی خــود را می‌یابد. یافتــه دیگر پژوهش بیــن فراوانی مکان وقوع و ارتــکاب جرم قتل عمد در جامعه تفاوت معناداری را نشــان می‌دهد



[ Downloaded from sjfm.ir on 2026-11-02 ]

(p=0/000). به طوری که بیشترین فراوانی را در خانه شاهد هستیم و بر اســاس این که اکثر افراد اظهار آشنایی قبلی با فرد مقتول را داشته‌اند. این تفاوت موجه می‌باشــد و نشان‌دهنده عدم مهارت‌های ارتباطی بین افراد آشنا با یکدیگر است. یافته دیگر ما مبنی بر زمان وقوع جرم تفاوت معناداری را از لحاظ روز و شــب در جامعه نشــان نمی‌دهد (p=0/37). شــاید این موضوع را بتوان با فراوانی بیشــتر قتل عمد در خانه توجیه کــرد که به علت عدم آشــکار بودن در ملاء عام، ایــن موضوع چندان متاثر از زمان روز و شــب نباشد. یافته بعدی ما مبنی بر داشتن تفاوت معنادار از لحاظ فصل ســال نیز مبین معنادار بودن این تفاوت براساس فصول مختلف می‌باشد (p=0/03). که به ترتیب در فصل زمستان، بهار، تابســتان و پاییز شاهد بیشــترین جرایم قتل عمد هستیم که می‌توان گفت برخلاف رابطه‌ای است که بتون و فری بین ضرب و جرح و درجه حرارت روزانه به دســت آورده‌اند(۲۰). شــاید این امر نیز با وقوع اکثر قتل‌ها در خانه که درجه حرارت محل وقوع بالا بوده است و نیز با توجه به این که میزان آمار در بهار بالاتر از تابســتان است قابل توجیه باشد. می‌تــوان گفت برای ارتکاب جرم قتــل عمد میزانی از حرارت بالا مورد نیاز اســت نه بیشــتر و در آخر این پژوهش نشان می‌دهد که از لحاظ نوع منطقه جغرافیایی تفاوت معنادار می‌باشــد (p=0/000). بدین معنا که بیشــترین قتل عمد در نواحی شمال شــهر اصفهان وقوع یافته اند. که مناطق و محلات زینبیه، ۲۴متری، هفتون، ملک شهر، رباط و کاوه را شــامل می‌گردد. ویژگی عمده این مناطق مهاجرپذیری، پایین بودن درآمد خانوادگی، پایین بودن سطح تحصیلات، تراکم خانه‌های قدیمی با قیمت نازل، وجود اقشــار زیاد جمعیــت کارگری، ناهمگونی قومی و تراکم جمعیت خانواری بالا می‌باشد که تقریباً به عنوان مناطق پرخطر در بین عامه مشــهورند و همــه این عوامل را می‌توان زمینه‌ســاز بروز جرایمی چون قتل عمد دانســت. در پایان از پژوهش حاضر این نتیجه حاصل شــد که عوامل اقلیمی و بوم شــناختی بیش از عوامل فردی با بروز قتل عمد به طور مستقیم رابطه دارند.

## Refrences


1- Dadsetaan P. Criminal Psychology. 8th Edition. Tehran: SAMT Publications, 1389. [Persian]
2- Najafi Tavana D. Psychology and Crime. Putwaine D. & Sammons A. (Authors), Legal Foundation of Mizaan, 3rd Edition, Winter, 1386. [Persian]
3- Shahri Gh. & Et. Criminal law Collections, Tehran: Legal Affairs of The Judiciary, 1388. [Persian]
4- Sadigh Sarvestani, R. Social Pathology, Tehran, Avaaye Nour, 1383. [Persian]
5- Sabouri, M. Sociology, Gidens A (Author) Tehran: Ney Publications, 1384. [Persian]
6- Ahamadi H., Sociology of Deviance, 2nd ed. Tehran: SAMT Publications,1378. [Persian]
7- Prins H. Offenders, Deviants or Patients? An Introduction of the Study of Socio- forensic Problems, London, Tavistock, 1980.
8- Monahan J. Mental disorder and violent behavior, Perception and evidence, American Psychologist, 1992, 47.
9- Feldman, M.P.Criminal Behavior: A Psychological Analysis. Chichester,Wiley, 1977.
10- Khalili M., Khazaei R., Nasiri N., Jahanzad, A., A Comparison of Family Functioning and Mental Health Situation between Murderers and Normal Persons in Isfahan, 1391, In Press. [Persian]
11- Strasser F. One nation,under siege, the National Law Journal, S2, S3, S15, 1989.
12- Goldestein A.P. Reducing Deliquency: Interventionin the Community. New York: pergamon, 1989.
13- Osgood D.W. et al. The generality of deviance in late adolescence and early adulthood. American Sociological Review, 1988, 53.
14- Harrison L.& Gefroer J. The intersection of drug use and criminal behavior: Results from the National Household Survey on Drug Abuse, Crime and Delinquency, 38. 1992.
15- Gorjian B. Drugs and Crime, Journal of Forensic Medicine, 1379, No 19. [Persian]
16- Bayanloo Y., Mansourian M.K. Relation between The Population Density and Crime Type. Social Welfare Journal, 1389, 6th year, No 22. [Persian]
17- Shaterian M., Eshnoei A., Ganjipour M. Relation Assessment of Social Deviations and Habitat, Applied Research of Geographical Sciences Journal, 1389, Volume 15, No 18. [Persian]
18- Kalantari M. & Tavakoli M. Identification and




[ Downloaded from sjfm.ir on 2026-11-02 ]

analysis the Urban Centers of Crime, Crime Prevention Journal, 1386, 2nd year, No 2. [Persian]

19- Goldstein H., C.susmilch. Experimenting With the Problem- Orientedapproch to Improving Police Service: A Report and Some Reflections on Two CaseStudies. University of Wisconsin Law School, 2006.

20- Qourchi Beigi M. Theoretical of Crime Prevention by Environmental Depn, Articles of Crime Prevention Conference, 1385, Yazd, Azaad University of Abarkooh. [Persian]

21- Raavand M. R. The Role of E-City in Crime Prevention, Paytakht Journal, 1388, 2nd year, No 4 & 5. [Persian]

22- Sarmad Z., Baazargaan A., Hejazi E. Research Methods in Behavioral Sciences, Tehran: Agah Publications, 13th Edition, 1385. [Persian]

[ Downloaded from sjfm.ir on 2026-11-02 ]